

LESNI DELAVEC

Glasilo Osrednjega društva lesnih delavcev

Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 6/II, desno. — Naročnina stane letno 26 Din, polletno 13 Din, četrtno 6.50 Din, posamezna številka stane 1 Din. — Oglasi se za milimeter prostora v dolžini širine enega stolpca pri enkratni objavi računajo po 2, pri trikratni objavi po 1.80 in pri večkratni objavi po 1.40 Din. — Nefrankirane ali premalo frankirane dopise se ne sprejema. — Rokopisi se ne vračajo. — Reklamacije so poštne proste.

Štev. 8.

Ljubljana, dne 15. aprila 1924.

Leto III.

Boj korupciji.

V strašno močvirje so zagazile po vojni vse države na svetu. Povsod, bodisi v zmagovitih, bodisi v premaganih ali nevtralnih državah so demokracije prišle popolnoma pod oblast organiziranega velebančnega kapitala. V Angliji je do nedavna vedril in oblačil Churchill, šef največjega naftnega trusta na svetu, ki je v korist svojih mezopotamskih akcij hotel zanetiti vojsko s Turčijo, ki se je komaj preprečila. V Franciji se dober del javnosti bori zoper škodljivi vpliv lotariškega železo-premogovnega koncerna, ki hoče voditi zunanjo in notranjo politiko, in v senatu je vložen predlog, da naj se vsakemu državnemu funkcionarju prepove kakršnakoli funkcija v kakšnem velepodjetniškem koncernu. V Nemčiji se država komaj more ubraniti raznim Stinnesem, da ne bi docela nad njo zavladali kakor nad svojo kolonijo. Severna Amerika pravkar odmeva od petrolejskega škandala, v katerega so zapleteni malodane vsi člani vladajoče stranke na čelu z glavnim attorneyem, kojega dolžnost je čuvati nad pravico v celi državi, pa se je dal podkupovati od trustov, ki delajo volitve, podkupujejo kandidate, nastavljajo vse vodilne državnike in uradnike, zato pa dobe koncesije in s pomočjo režima izvršujejo svoje velesleparije na račun ljudstva. Mussolini in Primo de Rivera sta eksponenta gotovih bank. Na Češkoslovaškem se dan za dnem odkriva nova afera, ki kaže zvezo med visokimi uravniki in velepodjetji, ki jim izplačujejo mesto slučajnih podkupnin kar fiksne mesečne gaže! Podobno je v vseh državah.

Vendar pa velik del javnosti na ta nesramni pohod korupcije primerno reagira, čustvo sramu je med dobršnim delom prebivalstva še vedno živo in oblastniki sami se tam, kjer demokratizem še ni docela izumrl, vsaj zagovarjajo in, če se ne morejo oprati, odstopijo. Niti režimsko časopisje se ne upa korupcije javno zagovarjati, ako je ne more zakriti, in se ukloni sodbi poštenja, ako je igra korupcionistov izgubljena. Brezsramnost še nikjer ni dosegla tiste točke, da bi organi javnega mnjenja in oblastniki sami napade na njihovo poštenje enostavno ignorirali; goljufi se vsaj zagovarjajo in očitke ogorčeno odklanjajo, dokler niso sodno dokazani. In še v vsaki državi je v te zadeve posegla sodna oblast vsaj v trenutku, ko se je javna vest z vso silo zbudila in zahtevala, da poseže v gnilobo zakon.

Kaj pa pri nas? Pri nas imamo režim, ki na račun krvavih zmag ljudstva in njegovega krivičnega trpljenja med vojno državo rop in izjeda kakor tolpa gosenic, pokrivajoč se s plaščem „državotvornosti“, laskajoč velesrbskim instinktom in izrabljajoč nevednost in brezmoč velikega dela naše države. Gotova družba med- in povojnih dobičkarjev, ki so med tem, ko je ljudstvo sedelo v strelskih jarkih, zapravljali denar za veznikov v metropolah in kopališčih antante, se poslužuje

prestiža radikalne stranke v preteklosti in pod to zaščito pleni celokupno državo. Sin ministrskega predsednika očito načeluje tej družbi in, zanašajoč se na avtoriteto svojega očeta, brez sramu vrši svoje kupčije na račun države, ne da bi smatral za vredno, da se sploh zagovarja. V ministrstvo se imenujejo njegovi pajdaši, pomagači in sluge, vlada se sestavlja po njegovih željah in zahtevah, sklepi ministrskega sveta stoje pod njegovo kontrolo in ministri mu morajo parirati, ker so vsi odvisni od njegovega bančnega koncerna, ki jim deli od svojega dobička visoke podkupnine, vladne, parlamentarne in državne krize se razpletajo po navodilih te veleverziške družbe. Izvesten del časopisja je kupljen od Radejevega trusta in po njegovi komandi meče Slovence in Hrvate med protidržavne elemente, velesleparje same pa proglašajo za „patriotične elemente“, ki čuvajo „narodno in državno edinstvo“. O tem Radeju Pašiću pišejo listi, da ima v rokah vse petrolejske koncesije v naši državi, da pa zanje ni do danes plačal niti fیکا davka državi. Pogodba z Italijo se je naredila v korist temu vzor-državljanu, ki je imel največji interes na osnutju srbsko-italijanske banke, tega edinega dobičkanosnega ploda konference z Mussolinijem — dobičkanosnega za žepe poro-dice. Saj je to priliko izrabila Pašićeva rodbina, ki se je peljala s premierom v Rim, da napravi zase dobre privatne kupčije. To so zvezde vodnice, ki kažejo smer politiki našega režima.

Toda, ako se da še razumeti, da so nesramni ti privatni velespekulanti — prestopa vendar vse meje javne morale, ako vidimo popolno pomanjkanje sramu pri vodilnih osebah države. Ti ljudje — ministri — sami v radikalnem klubu lučajo drug drugemu v obraz, da so defraudanti, lopovi, varalci, in drugi dan o tem pišejo vsi listi — toda prizadeti se niti ne zganijo, kakor se ne zgane uš, če jo poliješ s čebrom vode. Bil je minister, ki je prodal velik del državnega paroploveskega materiala sindikatu, kojega član je bil sam, v ogromni lastni profit seveda. Kaj se mu je zgodilo? Nič. Bil je drugi, ki ima več umazanih afer na vesti nego las na glavi. Kaj se mu je zgodilo? Še danes igra važno vlogo pri sestavi ministrskih list in določanju političnega pravca režima. V prometnem resoru je sledil velespekulantu drug špekulant, ki ga radikali in prečanski demokrati sami javno zmerjajo z defraudantom, ker jim očito dela preveliko konkurenco. Čuli smo tudi o ogromnih umazanijah drugih, bivših in še obstoječih ministrov na polju agrarne politike, pri upravi monopolov, v socialnem resoru itd. Toda vse afere se pokrivajo s plaščem pozabljenja, oziroma vlastodržci se delajo, kakor da se jih to čisto nič ne tiče in sleparijo mirno dalje.

Razumljivo je, da se ta družba brezvestnih izkoriščevalcev države poslužuje vseh sredstev, da ostane na krmilu, začevši s poizkusom varanja krone pa do varanja javnega mnjenja potom

podkupljenega radikalnega tiska in časopisja demokratskih uskov v Sloveniji in Hrvatski. Ta koncern korupcionistov bi se seveda tudi diktature ne ustrašil. Zato se skuša najvišjemu mestu v državi predstavljati kot bružba „državotvorcev“, vse druge pa oblatiti, da bi se koncernu velešpekulantov dala oblast, vladati državo z bajoneti in batinami. Toda hvalabogu, danes je tudi poštena srbska javnost uvidela, kdo so te pijavke, ti zajedavci na telesu Jugoslavije, ki spadajo na zatožno klop, kakor hitro bo ljudstvo z njimi pomedlo. Ne samo Jugoslavija, ves kulturni svet se bo oddahnil, kadar bo ta družba morala stopiti z vladnih stolcev pred tribunal, kamor edino spada.

Kako sodijo inozemski delavci o delovnih razmerah pri nas.

V bratskem glasilu Zveze lesnih delavcev Čehoslovaške z dne 5. februarja t. l. slika češki sodrug J. V., ki je po poklicu kolar, torej lesni delavec, svoje doživljanje pri nas, in med drugim pravi:

Ko se je v Čehoslovaški jela javljati brezposelnost, sem poskusil svojo srečo dobiti delo v inozemstvu. Zvedel sem, da uprava tovarne tvrdke „Plug“ v Zagrebu išče delavcev, med njimi tudi kolarije. Smatral sem stvar kot dobro došlo priliko in pisal tovarni „Plug“, če bi smel računati na sprejem, ako bi odpotoval v Zagreb. Ob enem sem tudi označil v pismu pogoje tovarni, pod katerimi bi mi bilo mogoče delo nastopiti. Odgovor sem dobil kmalu. Sporočeno mi je bilo, da lahko pridem, da bom v delo sprejet in da se bodo od moje strani stavljeni pogoji takoj prvi dan, ko začnem delati v polni meri, upoštevali ter ugotovili. Potoval sem v Zagreb. Vsakdo pa si lahko zamisli moje razočaranje, ko sem takoj prvi dan zaznal, da sem v svojem zaupanju in veri v poštenost uprave tovarne „Plug“ šel predaleč. Kakor hitro so namreč tovarniški gospodje ugotovili, da nimam nikakih sredstev in da torej ne morem potovati nazaj ali kam drugam, da so me ujeli v past, so mi stavili tako sramotne delovne pogoje, da bi mi niti za kruh in slán krop ne dostajalo. Po dolgem sem in tja se mi je končno vendarle posrečilo doseči take pogoje, da je bila moja

plača v primeri s plačami drugih v tovarni „Plug“ zaposlenih delavcev naravnost „kraljevska“, čeprav ta „kraljevska“ plača meni od daleč ni zadostovala niti za primitivno pošteno življenje. Z upravo tovarne sem bil v neprestanih konfliktih radi vedenja predpostavljenih napram meni. Posebno sem bil vedno v navzkrižju z ravnateljem Müllerjem, ki je trdil o sebi, da je profesor, kojega vedenje pa je bilo preje podobno kravjemu pastirju. Ves moj trud, da zadovoljim tovarniško gospodo, je bil zaman. Uvidel sem, da v tovarni „Plug“ za mene ni obstanka, zato sem se namenil, da odpotujem. Zahteval sem, da mi uprava tovarne izplača potne stroške za nazaj, do katerih sem po dogovoru z upravo imel pravico. Slabo sem naletel, kajti namesto izplačila povratnih potnih stroškov je bila gospodu ravnatelju takoj pri roki in na razpolago — policija! Iz razumljivih razlogov sem se izogibal priti v stik s policijo, ker mi je iz nekaterih slučajev, katerih sem bil priča, bilo že znano, da se policija v Jugoslaviji v sporih delavcev z delodajalci poslužuje načina, kakršnega so se pri nas v srednjem veku v sporih kmetov z graščaki posluževali od graščakov najeti valpeti. Naj bo državlján katerikoli države, se delavca na enostavno ovadbo delodajalca odpelje na policijo, kjer se ga položi na klop ter odšteje „dvadeset i pet“, na kar se ga zapre.

Predno pa se takega delavca odpusti iz ječe, mu policija našteje še enkrat „dvadeset i pet“ in to radi tega, da opeharjenemu delavcu enkrat za vselej izbije iz glave misel, da bi se napram delodajalcu še katerikrat upal potegovati se za svoje pravice. Če kak zakon v Jugoslaviji predvideva telesne kazni, mi sicer ni znano, vem pa, da se jih prakticira na silno brutalen način. Samo ob sebi je razumljivo, da je delavstvo za takih okoliščin v pravem pomenu besede zasluženo in da delodajalci to suženjstvo v polni meri izkoriščajo v svoj prid.

Ker mi v ostalem razmere v Jugoslaviji niso bile znane, sem bil mnenja, da so take stvari v Zagrebu in na Hrvatskem v splošnem v navadi, zato sem se odločil odpotovati v Beograd v Srbiji. V glavnem mestu tročlenske monarhije pa razmere za delavca niso bile prav nič boljše — če ne hujše! Pred boljševidiki ima belgrajska gospoda naravnost paničen

Kraljevske krone na sklonu.

Turčija.

Že pred svetovno vojno se je neprestano govorilo o bolnem možu ob Bosporu. To poreklo je veljalo ne toliko turškemu sultanu kakor popolnoma korumpiranim in gnilim razmeram v turški državi. Turški sultani (cesarji) so bili od pamtiveka zaščitniki skrajne reakcionarnosti. Kaj čuda, da je šlo v turški državi vse rakovo pot. Ob enem je bil vsakokratni sultan tudi najvišji poglavar islama oziroma mohamedanske vere in so ga kot takega imenovali tudi kalif, kar bi po našem značilo papeš. Turčija je bila pred vojno dolgo časa igrača v rokah velesil. Ob popolnem zanemarjenju vsakojakega gospodarstva se je Turčija tako zadolžila, da je v finančijem oziru postala popolnoma odvisna od drugih. Vsi državni uradniki in funkcionarji so kradli kakor srake. Da so izžemovali ljudstvo do mozga, se razume samo ob sebi. Da sultani odvrnejo pozornost od nezaslišane korupcije, so večkrat prirejali velikanske pokole med nemohamedanci. V gotovih presledkih je prihajalo do amputacije (amputirati — odrezati) posameznih delov nekdanj velikanske države. Kar je vladalo v državi, to je bil skrajni verski fanatizem, sicer pa je bila kulturna zaostalost strašna.

Mlajša generacija, ki je študirala na evropskih šolah, je uvidela, da se Turčija s samimi vojnami ne bo držala in da preti Turčiji — ako pojde tako naprej — neizogibna propast. Že pred svetovno vojno so odstavili in izgnali tedanjega sultana, enega izmed največjih krvoločnežev, kar jih zgodovina zaznamuje. Bil je to sultan in kalif Abdul Hamid. S tem pa razmere niso bile ozdravljene. Kajti v svoji neprevidnosti, namesto da bi bili Turki veseli, da so se znebili parasita in ovire vsakega preporoda, so nastavili drugega. V tisto

dobo spadajo početki parlamentarizma v Turčiji. Toliko so bili Turki na boljšem.

Prišla je svetovna vojna; Turčija se je vojevala na strani srednjeevropskih držav, to je Avstro-Ogrske in Nemčije, in je bila s temi vred tudi poražena. Zdelo se je, da je Turčija zgubljena. Prerokovali so ji smrt. Toda našli so se ljudje, njim na čelu Kemal paša, ki so vzeli usodo Turčije v svoje roke. Ti možje se niso zanašali ne na koran (turško sv. pismo), ne na Mohameda in ne na Alaha, temveč so se lotili prav energično dela. Vstvarili so v Angori turško narodno skupščino, organizirali sposobno armado in se otresli sovražnikov, katerim so se delali skomine po turških deželah, zlasti so pod vodstvom Kemal paše temeljito obračunali z Grki, ki so si hoteli osvojiti Malo Azijo. Od tedaj gre razvoj v Turčiji hitrejšim tempom. V prvi vrsti so vrgli zlo turške države v staro šaro, to je sultana, katerega so odstavili, ter proglasili republiko.

Akoprav je Sultan Abdul Medžid bil odstavljen, kot kalif pa je še vedno sedel v Carigradu. In da se znebe starega intriganta, so se moderni ljudje v Angori postavili na popolnoma pravilno stališče, da Turki nobenega kalifa niti ne rabijo niti ne potrebujejo. Šli so in so gospoda Abdul Medžida odstavili še kot kalifa. Vrh tega so ga iz Turčije kratkoma izgnali, češ, gre naj kamor hoče, kalifat pa naj si vtakne za klobuk. Tako so se znebili personificirane reakcionarnosti in gosenice, ki je v naprej onemogočevala ter uničevala vse plodove na drevesu turškega naroda.

Kakor homo pozneje videli, so delili usodo turškega sultana tudi grški kralj in perzijski Šah. In glej, svet se ni podrl.

Turčija se sedaj, ko se je znebila morečega balasta, razvija in modernizira. Uvedena je za narodno skupščino splošna in enaka volilna pravica za moške in ženske od osemnajstega leta. Haremi, v katerih so ženske imeli zaprte kakor sužnje, so odpravljeni in

strah, in to je za delodajalce jako ugodno. Kajti delavca, ki se upa zahtevati od svojega delodajalca na plači, kar mu gre, enostavno proglasijo za boljševika in gorje mu! Če v Zagrebu „izplačujejo po dvadeset i pet“, se mora belgrajski policiji priznati, da je v tem oziru mnogo radodarnjša. Imel sem jako ugodno priliko spoznati resničnost moje trditve.

Izgledalo je, da mojemu trpljenju ne bo več konca, kajti v taki situaciji človeku niti čehoslovaški konsul ne more pomagati, niti to ne koristi, da smo Jugoslovani in Čehoslovaki „bratje“.

Končno češki sodrug J. V. v popisu svojega gorja pravi, da ga je iz njegovega fatalnega položaja rešila strokovna organizacija v Beogradu, davši mu podporo, na kar je „bratski“ Srbiji pokazal hrbet.

Trditev, da je strokovna organizacija lesnih delavcev ilegalna, ne odgovarja dejstvu.

Vsekakor je interesantno, da so tudi že v inozemstvu pričeli peti vrabci po strehah pesem o naši kulturnosti.

Lesni delavci v Splitu.

Kakor povsod drugod v državi, tako tare brezposelnost tudi lesne delavce v Splitu. Uvažujoč prekerno situacijo so tamošnji sodrugi lesni delavci sklenili stopiti v dotiko s svojimi delodajalci v svrhu skupnega posvetovanja o položaju ter uporabe potrebnih mer, da se brezposelnosti v lesni stroki vsaj deloma pride v okom in da se v bodoče zavaruje lesno stroko, zlasti mizarstvo, pred prevelikim dotokom delovnih sil potom pretiranega števila vajencev.

Vse to je dalo povod, da so splitski mizarški pomočniki potom svoje strokovne organizacije pozvali zadrugo mizarških mojstrov s spomenico na skupen sestanek, na katerem bi se vršil razgovor o eventualni možnosti skupnega postopanja. Do takega sestanka, na katerega je poslala strokovna organizacija lesnih delavcev in zadruga mizarških mojstrov po pet svojih zastopnikov, je meseca februarja v resnici tudi prišlo. Obojestranski zastopniki so se obširno porazgovorili o vseh v poštev prihajajočih zadevah, na kar so sklenili, da se ima na prihodnjem sestanku vršiti razprava o konkretnih predlogih.

ženskam dana svoboda. Ljudsko in visoko šolstvo se modernizira. Turška pisava, ki je še bolj nerodna in nepripravna kakor cirilica, je odpravljena: Namestili so jo z latinico. Turbane, ki so bili prava vališča mrčesa, so prepovedali nositi. Uvaja se moderna državna uprava in moderno sodstvo itd.

Ko se je včasih hotelo označiti šlendrijan, nazadnjaštvo, korupcija itd. s pravim imenom, se je reklo, da to in to zgleda kakor v kakem turškem vilajetu. Sedaj pa se bo treba v Turčijo iti kmalu učiti. Kazalo bo to posebno nam v Jugoslaviji.

Grška.

Grška je po svoji notranji zgodovini najnemirnejša država Evrope. Po osvobojenju izpod Turčije (l. 1828.) je Grčija bila nekaj let republika, toda po izredno krvavih notranjih borbah in po umoru predsednika Joana Kapodistriasa se je po želji Anglije uvedla leta 1832. monarhija. Prvi grški kralj je bil Oton, sin Ludvika I. Bavarskega, Wittelsbachovec. Ves čas svoje tridesetletne vladave je bil poln homatij, zapletkov in konfliktov na zunaj in znotraj. Kakor v zadnjih letih, so se tudi takrat neprestano vmešavale Anglija, Francija, pa tudi Rusija in Turčija v grške zadeve. Leta 1862. so Grki kralja odstavili, še tisto leto glasovali, in sicer je neznatno večino nadainom angleške kraljice dobil danski princ Jurij iz rodu Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg. Tri „zaščitne velesile“ so ga potrdile in je nastopil vladati leta 1863. Njegova dinastija je torej vladala ravno 60 let. Srečna ni bila. Vseh 60 let je napolnjenih z neprestanimi težavami, procesi, škandali, permanentnimi krizami kabineta, zarotami, glasovanji, finančnimi kraki, vojnami in porazi. Leta 1876. se je Grška zapletla skupno z Rusijo v vojno s Turki, po kateri je Grška pridobila del Tesalije. Leta 1886. so velesile Grško z blokado prisilile k mirovanju, 1889. so pričeli nemiri na Kreti, sledila so zopet leta

Drugi sestanek, prav za prav nadaljevanje prvega, se je vršil dne 1. marca t. l. Pri ti priliki so zastopniki strokovne organizacije stavili sledeče predloge:

1. Da se pride v okom nesoglasju glede števila vajencev in številu pomočnikov, se skozi dve leti ne sme sprejeti nobenega novega vajenca.

2. Da se število vajencev takoj zmanjša, se ima vse za stroko nesposobne vajence brez odloga reducirati.

3. V onih delavnicah, v katerih bi navzlic temu ostalo še preveč vajencev, se imajo isti nekvarno njihove učne dobe premestiti v one delavnice, kjer vajencev ni ali pa kjer je njihovo število napram številu pomočnikov majhno.

4. Mizarški obrtnik, ki ne zaposluje nobenega pomočnika, ne sme imeti več kakor enega vajenca.

Glede konkretnega števila vajencev so splitski sodrugi predlagali, da delodajalec s tremi pomočniki imej kvečjemu dva vajenca, s petimi pomočniki tri vajence in končno, da na vsakih nadaljnjih pet pomočnikov ne sme priti več kakor po eden vajenec.

V nadaljnjem so predlagali:

1. Zainteresirati je vse merodajne oblasti, da pospešujejo gradnjo javnih in privatnih poslopij.

2. Zahtevati je naredbo, po kateri se prodaja in nakup starih poslopij strogo prepoveduje.

3. Trgovce z gotovimi dohodki in gotovim premoženjem je prisiliti, da grade za svoje nameščence stanovanjske hiše. Istotako je prisiliti denarne zavode, da za svoje uradništvo zidajo stanovanjske hiše. Končno je gradnja stanovanjskih hiš za svoje uradništvo zahtevati tudi od države.

4. Potom parlamentarne akcije je pritisniti na vlado, da priskoči brezposelnim na pomoč potom redne denarne podpore. Končno se sklene, da delodajalci kakor tudi delavci seznanijo svoje tovariše o gori navedenih sklepah.

Po izvršeni diskusiji, ki jo ima voditi vsak del zase, se ima sklicati širša anketa, na katero je povabiti zastopnike oblasti, občine, gospodarskih krogov itd. Sklepe te ankete se končno imajo v obliki resolucije predložiti vsem v poštev prihajajočim merodajnim činiteljem.

Kakšen uspeh je imela ta akcija, bomo ob priliki poročali.

domačih nemirov, leta 1897. je izbruhnila vojna s Tučijo radi Krete, končala je z grškim porazom, Kreto so zasedle velesile. Leta 1898 brezuspešen atentat na kralja Jurija I.

Balkanske vojne se Grška udeleži vojaško v manjši meri, zasede Solun, se pa znatneje udeleži sledeče arbsko-bolgarske vojne na srbski strani in dobi v bukareškem miru vso Tracijo in južno Macedonijo. Leta 1913 pade kralj v Solunu kot žrtev atentata.

Sledi mu sin Konstantin, čigar vloga v svetovni vojni je znana. Oženjen je bil z Zohjo, sestro Viljema II. Leta 1917. je moral zapustiti Grčijo in je za svojega naslednika designiral drugega sina Aleksandra, ki je pa umrl na zastrupljenju krvi. Leta 1920. se izvrši plebiscit, večina pokliče Konstantina nazaj (l. 1920.), toda ne za dolgo. Po izgubljeni maloazijski vojni in po veliki katastrofi pri Smirni se njegov prestol zopet zamaje, Konstantin odide drugič v pregnanstvo in umre v Palermu. Na tronu mu sledi prvi sin Jurij, oženjen tik na to (27. februarja 1921) z rumunsko princeso Elizabeto. Toda dogodki so prestol že omajali, da se ni mogel vzdržati, že itak prisojeni nemir tega ob morju živečega in spreminjajočega ljudstva so še povečale in netile polmilijske množice trških in maloazijskih beguncev, neprestane skupine zarotnikov itd. Grčija je danes v kaos. Še leta 1921. so od 369 poslancev imeli Gunarisovi monarhisti 214 mož večine. Leta 1922. pa je revolucionarna vlada Gonatas-Plastiras že mogla obsoditi pet uglednih državnikov na smrt in je obsodbo izvršila.

Dogodki zadnjih mesecev so še v živem spominu. Republikanci so prisilili kralja, da je zapustil s svojo rodbino Grčijo, niso pa ga mogli prisiliti, da bi se odpovedal prestolu. V nadi, da bodo volilci odobrili njihovo politiko, so šli v nove volitve, ki pa so prinesle na površje venizelistične nevtralne skupine. Venizelos se je v triumfu vrnil v domovino, ki pa jo je moral že po par meseci pod pritiskom

Alkoholizem.

Čitateljem je gotovo znano, da so Združene ameriške države na svojem ozemlju prepovedale uporabljanje, prodajanje in kupovanje vseh alkoholnih pijač, to je piva, vina, žganja, konjaka, likerja itd.

Uspehi te prepovedi so izredno veliki in koristni, najsi poizkušajo pristaši alkohola (takih je dosti tudi med našo inteligenco!) to prepoved prikazovati za jako škodljivo in nezdravo odločbo, katere se Amerika že kesa. Amerika se je ne kesa, ker je ukrenil to prepoved sam narod s svojim posameznim glasovanjem. Amerika vidi od nje samo korist. Skozi njo gleda v boljšo bodočnost in napredek. Tukaj naj priobčimo nekaj uradnih podatkov o uspehih te prepovedi.

Predvsem so se jako znižali primeri blaznosti (pijanskega delirija). Newyorška blaznica je sprejemala po navadi 574 ljudi, ki so oboleli za to omračitvijo uma. To število se je leta 1920, to je po proglašeni prepovedi, znižalo na 120. Med prebivalstvom je bilo pred vojno 6% duševnih bolezni, leta 1920 komaj 1%. Znan zdravnik za duševne bolezni (Hidreth) trdi, da so se duševne bolezni, odkar se je izdala prepoved, znižale za 60%.

V New Yorku je umrlo povprečno na leto za alkoholizmom 588 ljudi. Leta 1920 pa jih je umrlo samo 176. Pozabiti ne smemo, da se tudi še dandanes ponavljajo posamezni primeri alkoholizma, ki se povzroča s tihotapstvom. V ostalem služi to trajno uživanje alkohola pogostoma nasprotnikom prepovedi, da dokazujejo, kako je nemogoče zabraniti alkohol.

Obolenje jeter (cirrhosis) je odnašalo na leto v istem mestu 908 žrtev pred prepovedjo, dandanes samo še 383. Za vnetje obisti je pomrlo 550 ljudi na leto, dandanes ne več nego 290.

Ukrenili so popis v 14 največjih mestih Amerike in pokazalo se je, da je šestkrat manj žrtev akutnega in kroničnega alkoholizma nego pred prepovedjo.

Zanimivo je, da se, odkar je alkohol prepovedan, pije dosti več mleka. Vsak Amerikanec ga popije 200 litrov na leto.

Vpliv prepovedi na kriminalnost je morda še očitnejši.

republikanskih oficirjev zopet zapustiti. S tem so prišli na krmilo zopet republikanci, ki so izvedli svoj program in včeraj v parlamentu odstavili kralja Jurija in dinastijo Glücksburg ter proklamirali republiko.

Pri nejasnih razmerah, ki vladajo še vedno v Grčiji, sicer ni gotovo, da bo republika definitivno ostala, zelo verjetno pa je, da sta kralj Jurij in kraljica Elizabeta za vedno izgubila grško krono.

Perzija.

Dne 31. avgusta 1907 se je sklenila med Rusijo in Anglijo pogodba, s katero se je napravil konec medsebojni rivalnosti v Perziji, toda na ta način, da se je vsa Perzija razdelila na tri predele: na manjšo angleško interesno sfero na vzhodu, veliko rusko interesno sfero na severu (z Mežhedom, Teheranom, Hamadanom in Isfahanom) in tretjič na nevtrarno ozemlje, obsegajoče nekaj južno polovico Perzije.

Ta pogodba pa je vzbudila v Perziji veliko vznemirjenje in okrepila napredne narodne elemente, katerih predstavitelj je bila liberalna mladoperzijska stranka. Da bi Perzijo okrepila najpreje na znotraj in si potem pridobila večjo odporno moč tudi na zunanji, je zahtevala ta stranka že preje, da se država preosnuje po evropskem vzorcu, predvsem, da se reformirajo uprava in finance ter uvede moderni parlamentarni sistem namesto absolutne šahove oblasti, kakor je obstajala dotlej. Šah je podelil državi ustavo mirnim potom še 1. 1906., in že 7. oktobra istega leta se je sestal prvi perzijski parlament.

Ko pa je zmerni šah v januarju leta 1907. umrl in je nastopil njegov sin in naslednik Mehmed Ali, je nastal popoln preobrat. Novi šah ni maral deliti vlade s parlamentom in je hotel vrniti zopet staro absolutistično stanje. Ta reakcija je bila signal k začetku krvave revolucije in meščanske vojne, ki jo je začela za ustavo liberalna mladoperzijska stranka. Šah se je opiral na vojaštvo in

Število hudodelstev se je znižalo za 45%. Kazni zaradi pijanosti na ulici so se zmanjšale za 75%. Istotako se zmanjšajo tatvine, poboji, nenravna dejanja. Samo v New Yorku so se znižali primeri pijanosti od 13.514 (leta 1917) na 1651 (leta 1920). V istem mestu je bilo leta 1917 v zaporu 14.730 ljudi, leta 1920 pa 9145. Povprečno število pregreškov in hudodelstev je znašalo v desetih letih pred prepovedjo navadno okoli 104.000. To število se je leta 1920 zmanjšalo na 59.000.

Ječe se zapirajo, ker se zmanjšajo hudodelstva. Nikjer se ne kaže očiteje nego sedaj v Ameriki točnost mnenja: Zapreti kavarne in gostilne, pomeni, izprazniti ječe. V državi connecticutski je bilo dne 1. marca 1919 v zaporu 783 ljudi, dne 1. marca 1920 pa samo 287.

Prepoved alkoholnih pijač ni v ničemer oškodovala vrednosti vinogradov. Kalifornija, bogata vinogradna krajina Amerike, ne zametava svojega grozdja, nego ga nekolikokrat dražje prodaja proizvajalcem posebnega brezalkoholnega soka. To dejstvo je jako važno, kar se nanaša na gospodarsko stran prepovedi.

Dr. A. K.

Iz naše organizacije.

Ako potuješ iz Ljubljane po dolenski železnici preko Novoga mesta, prideš na postajo Rožni dol. Že na postaji sami opaziš lepe, obsežne bukove hlode, ki pričajo, da je v bližini silno bogastvo tega naravnega blaga. O velikanskih množinah bukovih drv za kurjavo niti ne govorimo, ker se v to svrho porablja le material manj vredne vrste. Iz postaje Rožni dol je speljana ozkotirna železnica, katera vodi v Radoho, kjer se nahaja nova, velika, moderno urejena tovarna, v kateri izdelujejo sedeže za stole in nekatere dele za stole iz ogibanega bukovega lesa. Veliki šumski kompleks, kakor tudi tovarna je last Eskomptne banke v Zagrebu. Uprava tovarne, kakor tudi gozdna uprava, ste druga od druge ločene. Gozdni upravi načeluje nadgozdar, med tem ko načeluje tovarni ravnatelj. Gozdna železnica je dolga 11,5 km.

Delovno razmerje delavstva v tovarni, ki jo Eskomptna banka namerava še razširiti, ni baš dobro. Plače znašajo 12,

visoko uradništvo, podpirala pa ga je tudi Rusija. Toda kljub temu je revolucionarna stranka napredovala in naposled je šah obupal ter se odpovedal leta 1909. prestolu na korist svojemu mladoletnemu sinu Ahmedu Kadžarju, dosedanjemu šahu, sam pa se preselil v Odeso v Rusiji.

Ta preobrat je pomenil zmago ustavne stranke; parlament se je sestel znova in pričel z notranjo reorganizacijo države. Toda miru še ni bilo; pristaši reakcije so nadaljevali borbo in z rusko pomočjo se je leta 1911. vrnil bivši šah. Bil pa je premagan in je moral bežati znova iz dežele. Istočasno je okupirala Anglija južni del Perzije ter si tamkaj zagotovila eksploatacijo bogatih petrolejskih vrelcev.

Za svetovne vojne je Perzija ostala nevtralna, toda tekom vojnih operacij zoper Turčijo so posedle ruske čete ves ruski interesni predel, katerega zapadni pas je postal rusko-turško bojišče. Toda izbruh ruske revolucije in zmaga boljševikov sta povzročila popoln preobrat. Boljševiki so slovesno proglasili vse carske pogodbe in dosežene privilegije v Perziji kot razveljavljene in s tem uresničili svoj desinteresma v Perziji.

Po odhodu Rusov so sicer stopili na njih mesto Angleži, toda uporno gibanje jim je kmalu otežilo obvladovanje Perzije.

Medtem se je bilo obnovilo parlamentarno delo v polni meri. Liberalni elementi so prišli zopet do moči in še prav posebno je deloval vzgled Turčije, ki ji je hotela tudi Perzija služiti s proklamacijo republike. Vendar pa je bil odpor konservativnih krogov, zlasti duhovščine tako velik, da si liberalci tega načrta niso upali izvršiti, čeprav bi dobili v parlamentu brez dvoma večino zanj. Posegli so zato po kompromisu in odstavili samo sedanjega šaha Ahmeda Kadžarja in proklamirali za šaha njegovega sina. Ker pa je star ta šele dve leti, bo ostala za dogleđen čas vladarska oblast v rokah parlamenta in republikanci so tako v stvari dosegli svoj namen.

14 in 16 K na uro. Le redki slučaji so, da je plača višja. Delavci so deloma domačini, deloma stranski, zlasti kvalificirani. Omeniti moramo, da je pri tovarni tudi neizogibna kantina, katera pa delavstvu ne koristi dosti, kar dokazuje dejstvo, da sta na hrani v njej menda kar samo dva uslužbenca. Kar pa se v ostalem tiče kantine, je delavstvu več v kvar kakor pa v korist. Glede stanovanj delavcev pri tovarni se ne da mnogo reči, ker to, kar smatra ravnateljstvo za delavska stanovanja, to sploh nobena stanovanja niso, to so brlogi, ki bi kvečjemu bili prikladni za prenočevanje koštrunov. Inspektor dela bi imel silno hvaležen posel, če bi se enkrat ta „stanovanja“ ogledal ter prisilil Eskomptno banko, da od svojih izkazanih ogromnih čistih dobičkov odstopi nekaj za zgradbo poštenih delavskih prebivališč. Ker delavstvo iz gotovih vzrokov na hrano v tovarniški kantini ne reflektira, nas tudi cene za vino in druge pijače v tej kantini ne zanimajo. Prodajalne živeža pri tovarni ni, pač pa ima gozdna uprava drugje neke vrste konsuma.

Po čem se v tem konsumu delavcem prodajajo živežni predmeti, naj navedemo, da morajo plačevati za kilogram slanine 164 K, za sladkor 108 K, za moko št. 2 32 K, krušno moko 26 K, riž 64 K, koruzni zдроб 23 K itd., dočim notira tržna prodajna cena začetkom tega meseca in sicer slanina 124 K, sladkor v kockah 88 K, sladkor sipa celo samo 80 K, moka št. 2 20 K, krušna moka 18 K, riž prve vrste 48 K, druge vrste 32 K za kilogram. Kot primer smo navedli le nekaj predmetov, o katerih se gotovo ne more reči, da so luksuzni. Da bi se podražil živež radi transporta v oddaljeni kraj, v tem slučaju ne drži, ker prazna lokomotiva gozdne železnice prepelje blaga od železniške postaje kolikor je treba. Kako je torej mogoče, da se delavcem prodaja živež po tako oderuških cenah, je nerazumljivo. Morda nam bo na tozadevno vprašanje dalo potrebnega pojasnila pristojno okrajno glavarstvo.

Da se mora delavstvo v takih razmerah končno spametovati in skušati potom združitev priti v okom neznosnim prilikam, je pač jasno. In kakor delavstvo povsod, tako je tudi prišlo delavstvo v Radohu do spoznanja, da je skrajni čas, da se tudi ono pridruži svoji strokovni organizaciji, če noče viseti kakor kaplja na veji, in brez vsake zaslombe ostati izročeno nemili usodi na milost in nemilost. To je dalo povod, da se je vršil dne 3. t. m. sestanek delavstva z namenom, da se ustanovi podružnica strokovne organizacije lesnih delavcev. Sestanek, katerega se je udeležil tudi s. Bradeško iz Ljubljane, bi se imel prvotno vršiti v kantini, za kar je bil tudi dal dovoljenje ravnatelj. Ko pa so se delavci zbrali, je pričela milostljiva gospa kantinerka rezonirati, da ne dovoli govoriti in da se more dobiti pismeno dovoljenje od ravnatelja, da se sme sestanek vršiti. Prišel je tudi ravnatelj sam, kateremu se pa pozna, da živi že dalje časa v samotni. Možu je šel jezik, kakor bi stope spustil. O budalostih, ki jih je tvezil, res ni vredno izgubljeti besede. Omeniti je treba samo, da je gospod ravnatelj menda rojen Hrvat in kot tak dela vso čast onim „olikanim“ hrvatskim elementom, ki ne znajo izpregovoriti besede, ne da bi psovali mater. No, tudi mnogim ravnateljem je že ura odbila, posebno takim, ki so o pomanjkanju strokovnega znanja skušali namestiti to znanje z neotesanostjo napram podrejenim. Strokovnega znanja ravnatelju tovarne v Radohu sicer odrekati ne maramo, toda po navadi je tako, ker strokovno inteligentnemu človeku surovosti ni treba. Končno tudi ravnatelj ni družega, kakor nameščenec. Ko so delavci videli, da se jim namenoma nagaja, so se podali v gostilno v Gornjih Lazah, kjer so si potem svoje stvari nemoteno uredili.

Dne 12. t. m. se je vršil v Gornjih Lazah drugi dobro obiskani sestanek, katerega se je udeležil s. Tokan. Pri ti pri-

liki se je zaznalo, da je okrog delavcev v tovarni lazil neki orožnik, ki je zahteval, da se mu pokažejo članske knjižice, spraševal, kdo je sklical sestanek itd. Bolje bi bilo, da se ta gospod orožnik briga za stvari, za katere je od države plačan, kakor pa vtikavati se v društvene razmere od vlade priznane strokovne organizacije.

Morda se bomo še oglasili v našem listu. Za danes pa naj zadostuje to. Delavci naj gredo svojo ravnozačrtano pot — brez bojazni.

Kuriozum.

Interesanten slučaj se je pripetil začetkom aprila t. l. v Ljubljani. Neki delavec je dobil delo v vojnotehničnih delavnicah. Toda uprava vojnotehničnih delavnic je zahtevala, da mora delavec predložiti npravstveno spričevalo o brezmadežnosti svojega vedenja. Dobro! Delavec gre na policijsko ravnateljstvo in prosi za tako spričevalo. Lahko si mislimo, kako je bil delavec presenečen, ko so pričeli po policijskem ravnateljstvu naštevati, da mora prvič za kolek plačati 20 Din, za drugi kolek 5 Din in končno za papir 50 para! Delavec je bil dalje časa brezposeln. Sedaj naj se nam pove, kje naj brezposelni delavec vzame 25.50 Din za npravstveno spričevalo, katerega so oblasti od pamtiveka dajali ljudem brezplačno. Delavec si je delo preskrbel, ker pa nima denarja, da bi plačal „taksne marke“, ne more nastopiti delo, ker mu policija noče dati brezplačno npravstvenega spričevala, brez katerega pa ga uprava vojnotehničnih delavnic v delo noče sprejeti. Delavec naj torej vzame, kjer hoče, plačati mora ali pa mora ostati brez dela na cesti. Tako postopanje je z ozirom na socialen smisel silno čudno. Omililo se brezposelnost na ta način gotovo tudi ne bo.

Prava sramota pa je tudi to, da se od brezposelnega delavca poleg kolkov zahteva tudi plačilo za papir. K čemu se potem zahteva tako visokih davkov, če se mora vsaka pola papirja plačati še posebej? Vzemimo, da stane pola pisarniškega papirja visoko računano 50 para, policijsko ravnateljstvo pa porablja za npravstvena spričevala le polovico pole, ki velja samo 25 para. Iz tega sledi, da policijsko ravnateljstvo tudi pri brezposelnih delavcih išče dobička, kakor kaka branjevka. Daleč smo prišli.

Hugon Stinnes umrl.

Dne 10. t. m. ob 9. uri zvečer je umrl Hugon Stinnes, nekronani vladar Nemčije. — Hugon Stinnes se je rodil 12. februarja 1870 v Mühlheimu ob Renu. Po dovršenju realne gimnazije je stopil najprvo v trgovski pouk k neki tvrdki ob Renu. Nato je šel kot delavec v rudnik, kjer si je pridobil mnogo prakse v vseh panogah rudarske industrije. Da izpopolni svoje praktično znanje, je šel na berlinsko rudarsko akademijo, odkoder se je vrnil domov v firmo Matije Stinnes, katero je vodil njegov oče. Kmalu je postal samostojen in začel pod lastno firmo. Že kmalu se je pokazala njegova organizatorična moč. Pod njegovim vodstvom se je firma Stinnes znatno razširila in začela segati po vseh poljih nemškega gospodarstva.

Do povojnih časov sem se je mislilo, da obstojajo le v Ameriki ogromna podjetja (trusti in karteli), katerih brezobzirna politika ne samo v gospodarstvu je našla nebroj nasprotnikov. Po vojni pa si je tudi Stinnes ustvaril dva koncerna, ki sta obsegala vse panoge narodnega gospodarstva. Prvi koncern je bil privatni koncern Hugon Stinnes, drugi pa ravno tako njegovi Siemens Rhein Elbe-Schuckert-Union, ali elektromontanski trust.

Velekapitalistična koncentracija industrije je bila pri teh koncernih izvedena do skrajnosti. V teh koncernih se je izvedla koncentracija industrije na podlagi principa vertikalne kombinacije. Vertikalna kombinacija pomeni združitev vseh podjetij, ki so potrebna za celoten produkcijski proces, to se pravi, da producira ta koncern v svojih podjetjih vse, od najnavadnejše surovine, rude, premoga, pa do strojev, lokomotiv, ladij itd. Stinnes je posegal vase panoge industrije in že poskušal dobiti celo velike paroplovne družbe v svoje roke, kar se mu je v veliki meri posrečilo. Radi svoje ogromne gospodarske moči je posegal, čeprav ne javno, v politiko. Lahko trdimo, da je bila nemška zunanja politika v veliki meri dirigirana po Stinnesu. Da kontrolira javno mnenje, je dobil v svoje roke celo vrsto časopisov in založništvo, ki so dirigirali nemško javnost, kakor je bilo prav Stinnesu in potrebno za njegove posle, katere je izvajal naravnost ženinjalno, osebno. Njegovo življenje je bilo popolnoma izpolnjeno s poslovnim delovanjem in njegov osebni tajnik Minoux je izjavil, da dela 16 ur dnevno in razne druge lepe stvari, da bi s tem opravičil njegovo naravnost blazno kopičenje bogastva, ki je cenjeno na 8 milijard zlatih mark ali 150 milijard dinarjev.

Stinnes je v povojnih letih dosegel tako velikansko moč, da so ga zvali nekronanega cesarja Nemčije. Z njim je izginil eden najizrazitejših zastopnikov kapitalizma, ki je prinesel nemškemu narodu zaradi svoje moči v zunanji politiki in na gospodarskem polju nebroj zla.

Učna pogodba in učno razmerje.

Vajenec se sme sprejeti v izučbo samo na podlagi posebne učne pogodbe, ki se mora skleniti najkasneje tekom prvih štirih tednov od dne, ko je bil vajenec sprejet. Učna pogodba se mora skleniti pismeno. En izvod učne pogodbe se mora poslati takoj po sklenitvi združnemu načelstvu, ako pa mojster ne pripada zdruzi, občinskemu oblastvu dotičnega kraja. Zadruga, odnosno občina vpiše učno pogodbo v posebno zapisno knjigo.

Učno razmerje nastane torej na podlagi učne pogodbe, ki jo skleneta vajenec, odnosno njegov zakoniti zastopnik in učni gospodar. Učna pogodba je oproščena vseh taks in mora obsežati:

1. ime učnega gospodarja, obrt in bivališče;
2. ime, starost in bivališče vajenca;
3. ako je vajenec mladoleten, ime, poklic in bivališče staršev, varuha ali drugega zakonitega zastopnika;
4. dan pogodbe in koliko časa naj traja učno razmerje;
5. izjava učnega gospodarja, da se zavezuje vajenca v ročnosti svojega obrta poučevati, in določilo, da je vajenec dolžan pridno in vestno delati v tem obrtu;
6. sprejemne pogoje glede učnine in morebitne plače, dalje glede hrane, stanovanja in obleke, glede učnega časa, takse za preskušnje in glede združne sprejemnine in oprosnine.

Najbistvenejše določbe pogodbe mora občinsko oblastvo, kjer je bivališče učnega mojstra, vpisati v vajenčevo delavsko knjižico.

Obrtniki, ki se pri sprejemanju vajencev ne ravna po teh predpisih, zakrivijo prestop obrtnega reda in so kaznjivi, učna pogodba pa je kljub temu veljavna.

V učni pogodbi se sme določiti poseben čas poskušnje (poskusna doba). Čas poskušnje ne sme gresegati treh mesecev ter se vsteti v učno dobo. Ako ni določen poseben čas poskušnje, veljajo prvi štirje tedni učnega razmerja za čas poskušnje. V času poskušnje se sme enostransko in brez razloga razdreti učno razmerje.

Dolžnost vajenca in mojstra.

Vajenec mora biti svojemu učnemu gospodarju poslušen in zvest; dalje mora biti molčljiv in marljiv, mora se spodobno vesti in delati po mojstrovih navodilih. Zavezan je redno obiskovati obrtno nadaljevalne šole kakor tudi strokovne nadaljevalne šole, dokler popolnoma ne doseže učnega smotra.

Učni gospodar pa je dolžan v prvi vrsti skrbeti za obrtno izobrazbo vajenca, navajati ga mora k marljivosti, k rednemu in poštenemu življenju, dovoljevati potrebni čas za posejanje obrtno-nadaljevalne šole, odnosno rednega šolskega pouka.

Prepovedano je rabiti vajence za zasebne posle zunaj delavnice.

Število vajencev pri poedinem mojstru določajo obrtne zadruge obvezno za vse člane zadrage.

Proti zaščiti delavcev.

V Belgradu se je vršil občni zbor Zveze industrijcev iz cele države. Sestanku je prisostvoval generalni sekretar češke industrialne zbornice Hodač, ki je imel daljši govor, v katerem je naglašal značaj sodelovanja med obema korporacijama prijateljskih držav in značaj industrije za konsolidacijo in razvoj države. Po njegovem govoru so prišli na vrsto referati in sicer referat o kreditih v inozemstvu, o industrijskih posojilih, o kreditni politiki Narodne banke, o carinski politiki in o trgovskih pogodbah ter o mednarodnih konferencah dela. Zanimivo je bilo poročilo o zahtevah glede delovnega časa. Iz teh referatov se jasno vidi, da naši industrijci gredo po onih potih, kakor industrijci v drugih državah, namreč da se ukine edina stvarna pridobitev delavstva, to je osemurni delavnik, in da se dopusti industrialcem, da po svoji mili volji izrabljajo delavce v industriji in podaljšajo delovni čas. V tem smislu je referent stavil tozadevne predloge in zahteval izpremembo zakona o zaščiti delavcev. Zastopnik ministra dr. Krizmana, samostojnega demokrata, je izjavil v imenu ministra, da minister popolnoma soglaša z mišljenjem industrialcev in da je on popolnoma na njihovi strani. Z ozirom na tako izjavo zastopnika ministra dr. Krizmana se v industrijskih krogih smatra, da bo njihova zahteva glede podaljšanja časa uspela. Radi tega je potrebno na tak napad kapitalističnega režima samostojnih demokratov in radikalov že danes opozoriti delavstvo, da se za svoje pravice potegne, dokler je čas.

Gospodarstvo.

Baš sedaj je čas občnih zborov raznih delniških družb, bank itd. Že z ozirom na to, ko se vsakdo popraša, kam je zginil denar, katerega po občem mnenju baje na vseh koncih in krajih primanjkuje, je potrebno, da si vsaj na kratko ogledamo bilance nekaterih industrijskih delniških družb in denarnih zavodov. Potem bomo takoj videli, kje je denar. Videli pa tudi bomo, če je trditev, da je nastala splošna gospodarska kriza radi pomanjkanja denarja, resnična in opravičena. Vsi podatki, ki jih bomo navajali, se nanašajo na leto 1923. Številke naj govore:

Trgovska banka, delniška družba v Ljubljani, izkazuje 2,865.926 Din čistega dobička. Za leto 1922. je izplačala Trgovska banka 7% dividend. Za leto 1923. pa so njeni delničarji pobasali po 11% dividend.

„Slaveks“, lesnoindustrijska d. d. v Zagrebu, je sklenila izdati 100.000 novih delnic. Pravico do novih delnic imajo le stari delničarji. Vsakdo izmed njih lahko na vsake dve stari delnici kupi še eno novo. V bistvu je stvar sledeča: Dobiček te družbe je po navadi velik, zato bi morala svojim delničarjem dati visoke dividende; ako bo več delnic, bodo dividende navidez manjše, v resnici bo vsak delničar dobil za toliko večkrat te na

videz manjše dividende, tako da bo efekt isti, kakor bi družba izplačala na manjše število delnic večje dividende. Drugi uspeh družbe je ta, da vara davčna oblast. Znati se mora!

„Slavonija“, lesnoindustrijska družba v Zagrebu, je na svojem občnem zboru dne 17. marca 1924 sklenila, da svojim delničarjem za leto 1923 izplača 18% na dividendah.

Združene papirnice Vevče, Goričane in Medvode v Ljubljani so leta 1922 imele čistega dobička Din 2.008.831,58; leta 1923 pa je čisti nobiček znašal Din 3.478.672,46. Delavci in delavke združenih papirnic se lahko veselijo, njihovim gospodom se bo še dobro godilo.

Prva hrvatska štedionica (hranilnica) v Zagrebu je imela celotnega prometa 56 milijard 490 milijonov dinarjev. Njen čisti dobiček znaša 20.108.158 Din. Na vsako delnico bodo izplačali po 100 Din dividende. Pri tem moramo misliti, da je število delničarjev pri takih zavodih običajno zelo majhno, in ako ima vsak delničar po par tisoč delnic, si lahko predstavimo, koliko vsak izmed teh vampirjev brez vsakega truda in dela vtakne v svojo malho.

Ljubljanska kreditna banka. V Ljubljani pravijo, da je pomanjkanje denarja največje. Obrtniki, trgovci, industrijci in vsi tisti, ki bi hoteli zgraditi kako hišo ali razširiti svoj obrat, tarnajo, kako visoke obresti morajo plačevati, ako si hočejo izposoditi kaj denarja. Blagajniški promet Ljubljanske kreditne banke je v letu 1923 znašal 12 milijard dinarjev, celoten promet pa je presegal 28 milijard dinarjev. V letu 1922 je znašal čisti dobiček ljubljanske kreditne banke 4.240.970 Din. Za leto 1923. pa znaša njen čisti dobiček 8.210.756,14 Din! Sedaj nam je razumljivo, zakaj so obresti za posojeni denar tako visoke. Značilno je, da imajo ravno gospodje okoli Ljubljanske kreditne banke polna usta navdušenja za povzdigo narodne industrije. V resnici pa vsak soliden razvoj domače industrije in narodnega gospodarske davijo s svojimi oderuskimi obrestmi. Lahko se potem razmetavajo tisočaki v barih in vzdržujejo brhke devojke. Vse to, menda „v interesu“ razvoja narodnega gospodarstva. Pri tem jara gospoda velja za narodno in državo vzdržujoči element. Pošteni slovenski delavec je v njenih očeh — izdajalec.

Hrvatska sveopča (splošna) kreditna banka d. d. v Zagrebu izkazuje na čistem dobičku „malenkost“ 5.668.826,81 dinarjev. Ta znesek deli med svoje delničarje v obliki 16% dividende. Dobro bo gospodom delničarjem, draginja jim ne bo prišla do živnega, ker imajo denarja dosti.

Prekomorska plovdba d. d. Sušak izkazuje pri delniški glavnici v znesku Din 4.833.000 in rezervnem skladu v znesku Din 7.034.407,63 čistega dobička Din 1.759.132,78. Gospodom torej ne bo treba stavkati, tako kakor so morali lani stavkati za večji košček kruha lačni mornarji.

Jugoslavenska banka d. d. v Zagrebu, katera ima svojo filijalo tudi v Ljubljani, je „zaslužila“ čistega dobička 9.560.490,77 Din. Gospodinjam delničarjev te banke si torej ni treba beliti glave, kaj bodo dale v lonec.

Petrijska parna pilana (žaga) d. d. v Zagrebu je pri 5.000.000 Din obratnega kapitala zaslužila 511.435,79 Din čistega dobička. Gospodje so po svoji stari navadi svojim lesnim delavcem gotovo vedno zatrjevali, da delajo s samo zgubo. Kakor se vidi, se da pri taki zgubi prav dobro živeti.

Hrvatska banka d. d. v Zagrebu izkazuje čistega dobička 1.019.317,7 Din. To gotovo tudi niso mačkine solze.

Za enkrat naj serija dobičkov bank, ki jih navajamo, zado-
stuje. V času širše se brezposelnosti in z njo zvezane bede prizadetih delavcev sitih delničarjev ne bo prav nič ovirala pri njihovem uživanju zemeljskih dobrot. Za nje brezposelnost ni nič novega, kajti oni so brezposelni vse svoje življenje. Razlika je le ta, da kot troti ali pa kot gosenice v svoji brezposelnosti odžirajo sadove pridnih delavnih rok.

Pregled, katerega smo navedli, je le prav mali del raznih denarnih zavodov, katerih je v državi več sto. Sedaj pa tudi vemo, kam je zginil in kje je denar, ki narodnemu gospodarstvu manjka. In če še upoštevamo za kakšne grešne obresti banke „svoj“ denar posojujejo, tedaj bomo tudi vedeli, od kot izvira draginja.

Kapitalisti so do malega ves denar zgrabili v svojih bankah na kupe. Namesto pa da bi ga porabljali res za procvit narodnega gospodarstva ter obče blaginjo ljudstva, s tem denarjem le verižijo na debelo in odirajo ljudstvo potom pretiranih obresti in s tem širijo splošno osiromašenje.

Za časa stare Avstrije ni smel noben privatnik in noben denarni zavod, ako je komu posodil denar, zahtevati več kakor šest procent. Že to je bilo veliko. Kdor pa je zahteval več, je bil proglašen za goljufa ter oderuha in so ga kot takega postavili pred sodišče, ki ga je zaprlo. Danes zahtevajo banke za posojeni denar po 18, 20, 24 in še več odstotkov obresti. Lihvari, ki to delajo, pa veljajo za poštene državljanke!

Da bi bankarska gospoda investirala denar v solidna industrijska podjetja, gradila hiše in tako dalje in preskrbela na ta način ljudstvu poštenega dela ter kruha, ji ne pride na misel, ker v solidno in pošteno delo investirani kapital ne nese tako visokih obresti, kakor jih ta družba vampirjev hoče imeti. Zato le špekulirajo, verižijo na debelo, goljufajo, kradejo Bogu čas in ljudem denar. Pri tem zločinski početju jim je narod, država itd. deveta briga. Oni, če treba, gredo preko razvalin države, preko gospodarsko, socialno, materijelno, kulturno in moralno uničenega ter upropaščenega naroda; preko celih gora mrličev in potokov solz siromašnih žena, vdov in sirot, samo da pridejo na svoj račun.

Bankarska svojat je družba finančnih barab, lopovov, hoh-štaplerjev, goljufov, oderuhov, lihvarjev in sploh zločinov, katerim mora veljati boj proletarijati do iztrebitve.

Državni pravdniki, kje ste, da bi to kapitalistično sodrgo, ki upropašča državo in narod, kot veleizdajalce obtožili po zakonu o zaščiti države!

Po časopisnih vesteh se je dne 8. marca 1924 vršil skupni občni zbor dveh lesnoindustrijskih družb in sicer lesnoindustrijske družbe „Ogulin-Lika“ in „Jugoslovanske tvornice zabojev ter lesnoindustrijske delniške družbe“. Obe družbi imaste svoj sedež v Zagrebu. Skupni občni zbor obeh družb se je vršil v svrhu fuzije (združitve), ali bolje rečeno v znamenju koncentracije lesnoindustrijskega kapitala.

Izvoz ruskega žita. Sotrudnik „Centropresse“ opisuje razmere na ruskem žitnem trgu tako-le: Sovjetska vlada se je posvetila v zadnjem času z vso energijo organizaciji izvozne trgovine z ruskim žitom. Na ta način hoče izboljšati gospodarski položaj svojih kmetov in svoje finančne razmere sploh. V to svrhu je ustanovila takozvani konjunkturni zavod, ki je izdelal načrt za izvoz tekom celokupne žitne kampanje. Po podatkih, ki jih je zbral ta zavod, je preostalo državnim organizacijam za izvoz doslej 93 milijonov pudov žita, državnemu komisarijatu za prehrano okrog 30 milijonov, kmetom pa 178 milijonov pudov. Rusija bi mogla torej izvažati nad 300 milijonov pudov žita. Iz tega se vidi, da je njena izvozna bilanca visoko aktivna. Na svetovnem žitnem trgu pa vlada veliko zanimanje za rusko žito. Italija in Francija so že naročile v Rusiji velikanske množine pšenice. Nemčija pa rži in ječmena. Izvoz je v rok-
kah vladne organizacije „Eksport hljeb“. Ta organizacija je naložila v ruskih pristaniščih do začetka l. 1924 nad 115 milijonov pudov. Od teh je doslej izvozila 81 milijonov. Do nedavnega je Rusija izvažala samo žito. Zdaj pa je sovjetska vlada sklenila izvažati samo moko, da tako podpre mlinarsko industrijo na jugu Rusije, kjer je mnogo parnih mlinov, ki so bili zadnja leta večinoma brez prometa. Izvoz ruskega žita je

napredoval tako hitro tudi zato, ker so bile cene v državi precej nizke. Sovjetska vlada pa hoče cene odslej zvišati, da bi pomagala poljedelcem, ki so navezani v prvi vrsti na dohodke od žita. Za to je omejila termin, ki je določen za prodajo ruskega žita inozemskim trgovcem. Obenem je znižala izvozno carino pod predvojno normo, ker hoče na ta način pospešiti izvoz. V trgovini z žitom vidi vlada glavno sredstvo za gospodarsko konsolidacijo Rusije. Zato teži za tem, da dobi to trgovino popolnoma v svoje roke, t. j. da jo monopolizira. Izvozna trgovina je že docela v državnih rokah. Tako popolno ingerenco hočejo doseči sovjeti tudi na domačem trgu. Začetek je bil storjen že lani v decembru, ko je vlada poslala v Turkestan veliko količino žita ter diktirala ne samo žitne nego tudi vse druge cene. Ta trgovinska politika stavlja rusko vlado pred velike in težke naloge. Mlinarska industrija je čisto v državnih rokah. Da bi mogla po ceni realizirati produkte potom svojih podjetij, skuša država izpodrinuti iz trgovine privatne podjetnike, ki so posebno dobro situirani in vpeljeni na domačem trgu. Ta cilj hoče doseči s podpiranjem seljskega združništva, ki naj postane glavni posrednik med ruskim kmetom in veliko mlinarsko industrijo. Ker država doslej ni imela dovolj denarnih sredstev, ni mogla uveljaviti tega načrta. Čim pa si nekoliko opomore, pridejo privatni podjetniki polagoma sploh ob veljavo. Takozvani državni kapitalizem izpodriva trgovski stan in je že marsikateremu podjetniku izbil inicijativo iz rok.

Končno je treba poudarjati, da je napačno mišljenje inozemstva, ki trdi, da izvoz ruskega žita škoduje ruskemu narodu. Nasprotno, res je, da so se gospodarske in socialne razmere v Rusiji zelo izboljšale, odkar je začela država izvažati v večji količini žito in sirovine. Del kmetijskega prebivalstva je seveda proti tej politiki, toda to ne ovira sovjetov, ki imajo pred očmi obči blagor države in vsega prebivalstva.

Sezona vajencev.

Svoječasno smo naslovili na Zvezo zadrug spomenico, v kateri smo obširno označili kvarni vpliv prekomernega števila vajencev z ozirom na kvalifikacijo delavcev-mizarjev, ki jih gospodje mizarški mojstri sedaj producirajo in kopičijo kar na debelo. Odgovora na našo spomenico do danes Zveza obrtnih zadrug še ni dala, dasi je že poteklo več kot pol leta. Namesto pa da bi gospodje vsaj upoštevali naše brezdvomno tudi v interesu naše stroke same stavljenе predloge, opazamo, da se je med mizarškimi mojstri v Ljubljani ter okolici razvila pravcata konkurenca, kdo bo imel več vajencev. Za danes navajamo samo slučaj mizarškega mojstra g. Bizjaka, kateri ima v sedanjosti kritični dobi, ko se v splošnem opaža pomanjkanje dela, v svoji delavnici samo pet pomočnikov poleg teh pa celih devet vajencev! Dočim je gospod Bizjak za pomočnike baje vsled pomanjkanja dela bil prisiljen uvesti šesturno delo na dan, morajo vajenci kakor v zasmeh delati po devet ur dnevno! Zaposlitev vajencev preko osem ur je po zakonu že samo ob sebi nedopustno in če tega gospod Bizjak noče upoštevati, ga pač moramo opozoriti, da je nas mizarških pomočnikov take „kravtarije“ samih sram. Nikar naj gospod Bizjak mizarško stroko v Ljubljani na tak način ne pripravlja ob ugled in kredit, katerega je do sedaj imela. Pribiti moramo tudi dejstvo, da je gospod Bizjak izprašanega kurjača dal na dopust in na mestu njega porablja vajenca! Kaj naj bo s tem fantom, ko bo prost? Brezdvomno je, da bo sicer znal ravnati z lopato, kako pa bo znal delati pri skobelniku, je drugo vprašanje. Čudno, da ravno tisti mizarški mojstri trdijo potem o bodočem mizarškem pomočniku, da ni za nič, ker ne zna delati. Napravite red, gospodje, da se ne boste vedno pritoževali, da kličemo neprestano oblasti na pomoč.

Društvene vesti.

Zaupniki ljubljanskih lesnih delavcev imajo redno vsak petek sestanek. Sestanki se vrše vselej ob 6. uri zvečer v društvenem lokalu. Dolžnost vsakega zaupnika je, da se sestankov redno udeležuje. Erjavec.

Razno.

Nazadovanje cen stavbnim potrebščinam v Sloveniji.

Denarna kriza in pa posebno draginja stavbnega materiala sta že lani povzročili velik zastoj stavbne delovnosti po celi Sloveniji. Kakor je podoba, se stavbna delovnost pri nas tudi ne bo oživila. Zato so cene stavbnega materiala napram lani močno popustile, zlasti opeki, cementu itd. Reče se lahko, da so napram lani padle cene povprečno za 30 do 40 odstotkov. Preprodajalci, ki so si lani v nadi, da bo stavbna delovnost ravno tako živahna, kakor se je pokazala predlanskim, nabavili precejšnje zaloge, so prisiljeni prodajati letos svoje zaloge pod ceno. Znižane cene bodo mogoče znova poživile stavbno delovnost, to se pravi vsaj manjše hiše se bodo pričele v večji meri graditi. Gradnjo večjih poslopij pa bo nedvomno še ovirala denarna kriza.

Najdaljši tunel sveta je dolg 29,4 km in sicer je to predor, ki oskrbuje z vodo mesto Newyork. Njegov profil ima obliko konjske podkve, skozi katero preteče vsako sekundo velikanska množina vode, namreč 26 kubičnih metrov.

Industrializacija Indije. Med vojno je industrija preokooceanskih držav in kolonij silno napredovala, kar je povzročilo dobršen del gospodarske krize v Angliji v povojnih letih. Tako je napredovala tudi industrija bombaža v britski vzhodni Indiji, ki radi tega ne kupuje istih količin manufakturnega blaga v Indiji. Od 66 milijonov vreten v bombažni industriji leta 1914 je Indija prišla na 78 milijonov leta 1923.

Vojna obogatila Ameriko za 700 milijard zlatih frankov. Ameriška statistika je ugotovila, da znaša narodno premoženje severoameriških Združenih držav 321 milijard dolarjev ali 1600 milijard zlatih frankov in da se je od leta 1913 sem pomnožilo za 600 milijard frankov v zlatu. Za primeri naj navedemo, da ceni cela Jugoslavija na 25 do 30 milijard zlatih frankov.

Oljnati vrelci v Venezueli. V Las Flores pri Maracaibo in v La Rosa v Venezueli so prišli na sled ogromnim petrolejskim vrelcem. Pri obeh je pridrl petrolej iz globočine 500 metrov s tako silo na dan, da je bil pognan v zrak vrtni aparat z vsem ogradjem in da je bila preplavljena vsa okolica. Z v naglici napravljenimi nasipi se je posrečilo vsaj večji del petroleja ujeti. Več dni je švigal petrolej v približno 100 m visokem stebru iz zemlje.

O petroleju. Največ petroleja se je pridobilo leta 1922 v Združenih državah, namreč 60 odstotkov vse zemeljske produkcije. Četrtnina vsega petroleja pride iz Meksike. Približno 10.000 km dolga proga cevi, z debelino 20 cm v premeru, prevaža surove olje skozi ameriški kontingent. Od 23.831 lukenj, ki so jih navrtali vzhodno na meksikanskem skalnatem pogorju za pridobivanje petroleja, jih deluje pa samo 16.501. Običajna globočina ene take navrtane luknje znaša okoli 900 m.

Električne ladje. V Združenih državah se je pred kratkem osnovala akcijska družba s kapitalom 30 milijonov dolarjev, ki naj bi gradila za prekomorski pasažirski promet ladje na električen pogon. Nameravani morski velikani naj bi imeli prostora za 3000 pasažirjev in naj bi prekašali v teži največjo morskno ladjo za 13 tisoč ton.

Kralji avtomobilov. Dve največji ameriški avtomobilni tvrdki „Ford Motor Company“ in „General Motors Corporation“ sta izkazali pred kratkem v zadnji bilanci aktivnega premoženja za 161 milijonov 612.412 dolarjev. Na tej svoti je udeležen milijonar Ford, imejtel prvoimenovane tvrdke, z zneskom 33 milijonov. Koliko to znaša v naši valuti, si lahko izračunate! Obe družbi sta izgotovili v Združenih državah v letu 1922 63 odstotkov vseh v Ameriki kupljenih vozil.

Izvoz lesa. Po podatkih iz Belgrada se je v prvih treh četrtletjih l. l., to je od 1. januarja do 30. septembra izvozilo 904.632 ton lesa v skupni vrednosti 1058 milijonov dinarjev. Lesa za gorivo se je izvozilo za 111 milijonov dinarjev, gradbenega lesa pa za 947 milijonov. Najvažnejše dežele, v katere gre naš les, so Italija, ki je uvozila našega lesa za 350 milijonov dinarjev, Francija, v katero je šlo za 32 milijonov, Ogrska (29 milijonov), Avstrija (25 milijonov), Nemčija (22 milijonov). Potem pridejo: Grška, Švica, Tunis in Anglija.

Lastnik in izdajatelj „Osrednje društvo lesnih delavcev“ v Ljubljani. Odgovorni urednik Kavčič Tomaž. — Tiskarna J. Pavliček, Kočevje.